

DIŞ POLİTİKA**Sri Lanka'daki Terör Saldırılarında Ölenlerin Sayısı 321'e Yükseldi.**

Sri Lankalı yetkililer, Kochchikade'de St. Anthony, Katana'da St. Sebastian ve Batticaloa'daki Meryem Ana kiliseleri, başkent Kolombo'daki beş yıldızlı Shangri-La, Cinnamon Grand ve Kingsbury otellerinin yanı sıra banliyölerdeki bir konukevi ve üst geçide düzenlenen 8 bombalı saldırıda hayatını kaybedenler arasında 35 yabancı ülke vatandaşı (İngiltere, Danimarka, Hollanda, Portekiz Hindistan, Çin, Avustralya ve Türkiye'nin olduğu ülkeler) olduğunu açıkladı.

Türk Dışişleri Bakanlığı yaptığı açıklamada, saldırılarda Türk vatandaşı mühendisler Serhan Selçuk Nariçi ve Yiğit Ali Çavuş'un da yaşamını yitirdiğini bildirdi.

<https://www.aa.com.tr/tr/dunya/sri-lanka-daki-teror-saldirilarinda-olenlerin-sayisi-290a-yukseldi/1459321>

Türkiye ve Suriye Irak'ta Aynı Masa Etrafında Buluştu.

Türkiye, Suriye, Irak, Suudi Arabistan, İran, Kuveyt ve Ürdün'ün aynı masada bir araya geldiği toplantıda TBMM Başkanı Mustafa Şentop, zirvenin, katılımcı tüm ülkeler arasındaki dostluğu ve muaveneti artırmasını, sorunların çözümünde müşterek bir tavır takınılmasına yardımcı olmasını umduklarını dile getirerek, Irak'ta yaşanan gelişmelerin bölge ülkeleri üzerinde doğrudan etkisi bulunduğuna dikkat çekti.

"Irak'ın önümüzdeki dönemde istikrarını sağlamasına ve yeniden imarına yönelik desteğimizi ortaya koyacağımız bu toplantı önemlidir ve zamanlaması fevkalade uygundur" diyen Şentop, şunları ifade etti: "Türkiye, Irak'ın bir an önce ayağa kalkmasını, ülkedeki tüm toplum kesimlerinin siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel haklarını güvence altına alacak Iraklı kimliği etrafında bir ulusal uzlaşma sağlamasını, DEAŞ'tan zarar gören bölgeler başta olmak üzere ülkenin tamamında yeniden imar için gerekli adımları atmasını ve bölgesinde özellikle komşularıyla dengeli ve iyi ilişkiler içinde olmasını beklemektedir."

TBMM Başkanı, Irak'ta uzun yıllardır süren istikrarsızlık ve güvenlik boşluğunun, Türkiye için ulusal güvenlik meselesi haline geldiğinin altını çizerek, konuşmasına şöyle devam etti: "Bunların çözümünün bir an evvel kalıcı şekilde sağlanması bir zorunluluktur. Yani artık bekle ve gör diyemeyiz. Başkası gelsin çözsün de diyemeyiz. Bizi etkileyen meselelerin çözümüne katkı sağlamak zorundayız. Bu çerçevede girişimci ve insani dış politikamızı geliştirdik. Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan'ın veciz ifadesiyle 'Milletimizin girişimci ruhu ve insani, vicdani kültürünü' yansıtan, Atatürk'ün

'Yurtta Barış, Dünyada Barış' ilkesini kuvvetten fiile geçiren bir 21. yüzyıl küreselleşmiş dış politika anlayışı belirledik. Bu çerçevede, bölgesel ve küresel sorunları çözmek için çaba harcıyor, inisiyatif alıyor ve iş birliği imkanlarımızı artırıyoruz. Dış politikamızın geniş bakışı, sadece bölgemizle sınırlı olmayıp, Asya-Pasifik, Afrika ve Latin Amerika-Karayipler gibi dünyanın diğer bölgeleriyle de bağlarımızın gelişmesine olanak sağlamaktadır."

Kuveyt Ulusal Meclis Başkanı Marzuk Ali El Ganim de, Irak'ın istikrarının bölgenin istikrarı için anahtar durumunda olduğunu söyledi. Ganim zirvede yaptığı konuşmada, "Biz istikrarlı ve güvenli bir Irak'tan yanayız. Tüm gücümüzle ülkenin istikrarı ve yeniden imarını destekliyoruz. Komşusunun zayıflığı üzerinden hesaplar yapanlar tehlikede olup geleceğini de feda eder" dedi. Irak'ın Orta Doğu'nun kalbi olduğunu söyleyen Ganim, "İstikrarı zorunlu bir stratejidir ve bölge istikrarın anahtarıdır" dedi.

Suudi Arabistan'ın Şura Konseyi Başkanı Abdullah eş-Şeyh de Irak'ı DEAS'a karşı elde ettiği zafer dolayısıyla tebrik ettiklerini söyledi. Suudi Arabistan'ın terörün ortadan kaldırılması için kurulan uluslararası koalisyona katkıda bulunduğunu belirten Şeyh, "Irak, ayağa kalktıktan sonra bölgede merkezi bir rolü olacaktır. Bizden beklenen de Irak ve halkına yardım elinin uzatılması için tüm çabaların seferber edilmesidir" diye konuştu.

<https://tr.sputniknews.com/ortadogu/201904201038822700-turkiye-ve-suriye-meclis-baskanlari-irakta-duzenlenen-toplantiya-katildi/>

ABD Devrim Muhafızlarını neden terör listesine aldı?

ABD'de Trump yönetimi İran'ı sıkıştırmaya dönük hamlelerine bir yenisini ekleyerek Devrim Muhafızları Ordusu'nu (DMO) Yabancı Terör Örgütleri Listesi'ne aldı. Karar, birçok riskli boyutunun yanı sıra ortaya BM üyesi bir ülkenin diğer bir üyenin ordusunu topyekûn terör örgütü ilan etmesi gibi endişe verici bir görüntü çıkarması açısından dikkat çekici olmuştur.

Her ne kadar bu aşamada henüz BM'yi doğrudan ilgilendiren bir durum bulunmasa da ABD'nin bu ve benzeri hamlelerinin orta ve uzun vadede bir çatışmaya neden olması, BM'nin etkinliğine ilişkin tartışmaları kızıştıracaktır. Karar kısa vadede ise birkaç soruyu gündeme getirmiştir: Bu durum ABD-İran hattını nasıl etkileyecektir? Kararın İran'ın ekonomisine ve iç dengelerine nasıl bir etkisi olur? Dış politika bağlamında, ABD'nin bu kararı sonrası İran'ın Suriye'deki konumu ve Avrupa ülkeleriyle ilişkileri hangi yöne evrilir?

Sabiteler ne kadar sabit?

ABD ile İran arasında yıllardır devam eden gergin ilişkiler ve DMO'nun bu bağlamdaki konumu, genelde iki temel sabite etrafında analiz edilir. Bunlardan ilki, gerilimin derecesinden bağımsız olarak, muhtemel vahim sonuçların farkında olan söz konusu iki ülkenin doğrudan sıcak bir çatışmaya girmeyeceğidir. Gerçekten de 1979'dan günümüze görev yapan yedi ABD başkanı

arasında İran karşıtı en radikal adımların bazısına imza atan Trump dahi zaman zaman İran'la çatışmak istemediğini belirtme gereği duyuyor. Aynı şey İranlı yetkililer için de geçerli. Diğer sabite ise yıllardır çeşitli uluslararası baskılara maruz kalan DMO'nun bu baskıyla mücadele etmek ve labirent usulü yapılanmasıyla gerektiği noktada izini kaybettirmek konusunda deneyimli olduğudur. Nitekim DMO birçok alanda bu yaklaşımla yapılanmakta ve yer yer kendisiyle iltisaklı olduğu iddia edilen çeşitli silahlı yapılarla arasında organik bir bağ olduğunu reddetmektedir. Peki ama bu iki sabitenin de değişmeyeceği garanti mi?

Küresel gelişmeler ve Ortadoğu'daki nazik şartlar nedeniyle bu düzeyde bir gerilim öngörülemeden sonuçlar doğurabilir. Bir yandan İran'a karşı bu adımı atan ABD, diğer yandan İsrail'in saldırgan ve işgalci politikalarının önünü açmakta. Bölgede İran'ın en önemli devlet dışı ortağı konumundaki Hizbullah'ın terör örgütü olarak kabul edilmesi ve özellikle Suudi Arabistan'ın hem bu örgüte hem de İran'a büyük öfke besliyor olması ciddi riskler barındırıyor. Zira, Obama yönetimi zamanında ABD'yi İran'a saldırmaya ikna etmeye çalışan Suudilerin bu fikirten vazgeçmediği ortada. Benzer riskler DMO'nun bölgedeki varlığı için de geçerli. DMO'nun ekonomi ve dış operasyon yapılanmalarında, örtülü bir yol tercih ettiği biliniyor. Nitekim, özellikle İran'a karşı uygulanan ve genelde DMO bağlantılı özel ve tüzel kişileri hedef alan yaptırımlarda ABD'nin en çok zorlandığı konulardan biri, bu bağlantıyı ortaya çıkarmaktır. ABD, takip eden süreçte DMO'yu strateji değiştirmeye ve açığa çıkarmaya zorlayacaktır. Şeffaf bir DMO'nun ABD karşısında daha temkinli bir tavır sergileyeceği aşikar.

Ekonomi ve iç politika

DMO, devrim meydana geldiğinde Şah döneminden kalma ordunun bulunduğu ülkede Ayetullah Humeyni'nin 22 Nisan 1979 tarihli talimatıyla kuruldu. Devrimin olağanüstü koşullarında ve İran-İrak savaşında ön cephede yer alan bu yeni ordu, savaştan sonra aksi yöndeki düşüncelere rağmen eski orduya entegre edilmeyerek müstakil kurumsal varlığını sürdürdü. Böylece, Ali Hameney'in Devrim Rehberi olduğu 1989 sonrasında DMO İran siyasetinde ve ekonomisinde "muhafız" görevi görerek gücünü artırdı. DMO'nun artan hegemonyası altında görev yapan dört cumhurbaşkanı da dönem dönem bu ordunun tasarruflarına itiraz ettiler. Özellikle, altı yıllık görev süresi boyunca mevcut Cumhurbaşkanı Ruhani ile DMO arasında önemli ihtilaflar yaşandı. ABD'nin kararının akabinde bu görüntü şeklen değişmiş görünüyor. Zira, gelinen noktada DMO'nun bir yandan ülke içindeki gücü artarken diğer yandan zayıflayacaktır.

16 Nisan Salı günü İran Parlamentosu'nda hazır bulunan 206 milletvekilinden 204'ünün evet oyuna karşı 2 ret oyuyla kabul edilen kanun tasarısı, bu sürecin ilk adımını teşkil ediyor. ABD'ye misillemede bulunmayı ve DMO'nun süreçten zarar görmesini engellemeyi amaçlayan on üç maddelik tasarının 5. Maddesi özellikle önemli. Bu maddeye göre hükümet, DMO ile işbirliği yaptığı için zarar gören yerli ve yabancı gerçek ya da tüzel kişilere hukuki, maddi ve manevi himaye sağlamakla yükümlüdür. Ne var ki bu kanun DMO'yu orta ve uzun vadede bekleyen sonu değiştirmeyecektir. Yıllar boyunca gücünü ülkedeki diğer herhangi bir yapıyla kıyas kabul etmeyecek ölçüde artıran DMO, mevcut yapılanmasıyla artık açık bir hedefe dönmüş ve ülkenin kaderini kendisinininkine bağlamış bulunuyor. Nükleer teknoloji geliştiremeyen DMO,

yürüttüğü balistik füze programıyla bu riski asgariye indirmeye çalışmakta. Diğer yandan, olağan koşullarda dahi yapısal ekonomik sorunlarla baş etmekte zorlanan İran'da DMO'nun elindeki orantısız ekonomik gücün şeffaf mekanizmalara havale edilmesi zorunlu görünüyor. Yürütme erkinin şimdi değilse de orta ya da uzun vadede bu fırsatı değerlendireceği kesin. Zira, İran'ın önünde DMO'nun elinde bulundurduğu siyasi ve ekonomik gücü daha da artırması ya da bunların önemli bir kısmından el çektilmesi dışında bir alternatif bulunmadığı için bugünlerde İranlı yetkililerin tümünde gözlemlenen DMO ile dayanışma görüntüsünün kalıcı olması imkansız. Kuşkusuz bu geçiş vakit alacak, ABD kararının İran dış politikasına etkisi ise daha hızlı olacaktır. Bu noktada ise Suriye öne çıkıyor.

Suriye'de DMO var mı?

Temmuz 2015'de imzalanan nükleer anlaşmanın arifesinde ABD-İran ilişkilerinde bahar havası yaşanan koşullarda dahi Devrim Rehberi Hamaney sürekli olarak ABD'ye güvenilmemesi konusunda uyarıda bulunuyordu. Bazı gözlemcilerin İran'ın katı ideolojik tutumunun yansımaları olduğunu düşündüğü bu uyarı, esasen İran cenahında bir devlet politikasının işaretiydi. Obama yönetiminin kendisine alan açtığını gören İran bunu kullanmaktan geri durmamışsa da şartların aleyhine dönebileceğini dikkate alarak açık vermektense kaçınmıştı. Öyle ki DMO'nun Suriye'deki varlığı uzun süre herkesin bildiği bir sır olarak kaldı, ki bu hâlâ geçerli. Diğer bir ifadeyle, resmî İran makamlarına göre Şam rejimine sağlanan sınırlı askeri danışmanlık dışında İran'ın, dolayısıyla DMO'nun, bu ülkede bir varlığı bulunmuyor ve İsrail'in zaman

zaman DMO güçlerini ortadan kaldırdığı iddiaları gerçeği yansıtmıyor. Nitekim DMO Genel Komutanı Muhammed Ali Caferi, mart ayında verdiği bir röportajda bu tezi tekrar etti ve yaklaşık yüz bin kadar "halk gücünü" Suriye'de ve yine bir o kadarını da Irak'ta "organize" ettiklerini ve yaptıklarının tecrübe aktarımı olduğunu savundu. Dolayısıyla, ABD kararının sahada İran aleyhinde somut yansımaları olması durumunda dahi İran'ın bu tutumunu sürdüreceği açık. İran'ın Suriye krizinin çözümü için müzakere sürecine girdiği Rusya ve Türkiye'yi ise aynı tezlere inandırması imkansız.

ABD'nin yaptırım kararında olduğu gibi bu yeni kararında da sergilediği tek taraflı ve baskıcı tutumu eleştiren Dışişleri Bakanı Çavuşoğlu'nun şu ifadeleri Türkiye'nin bu husustaki konumunu özetlemektedir:

"Biz Suriye'de Devrim Muhafızları'nın yaptıklarını desteklemiyoruz, hatta bunlara karşı da çıktık. Diğer taraftan İran'la Astana formatında Rusya ile beraber siyasi çözüm için çok çaba sarf ettik. Ama sahadaki gelişmeleri geçmişten bu yana kabul etmediğimizi de açıkça söyledik. Fakat bu, bir ülkenin ordusunu terör örgütü ilan etmeyi gerektirmez. Bu tür kararlar bölgemizde istikrarsızlığa yol açar."

Burada verilen mesaj, Türkiye'nin çözüm ortağı olan İran'ın istikrarını önemseydiği ancak DMO'nun bazı eylemlerini Suriye'deki çözümün önünde engel olarak gördüğüdür. Rusya da benzer bir pozisyonda. Suriye'de son dönemlerde Rusya ile İran arasında iplerin gerilmesi de bundan kaynaklanıyor. Bu nedenle, İran'ın ABD'ye karşı hamle olarak Suriye'deki askeri varlığını takviye etmesi olumsuz sonuçlar doğuracaktır. Bunun yerine İran, Türkiye ve Rusya ile önemli bir aşamaya gelen işbirliğinin somut sonuçlar vermesini önceleyecektir.

tutulması olduğu sıkça dillendirilirse de

Zarîf'in Şam ve Ankara ziyaretleri

İran Dışişleri Bakanı Zarîf'in 16 ve 17 Nisan'da sırasıyla Şam ve Ankara'ya gerçekleştirdiği ziyaretler İran'ın krizin çözümü için diplomatik süreci hızlandırmak istediğini gösteriyor. Zarîf'in Türk yetkililerle Şam arasında arabuluculuk yapmaya çalıştığı bir sır değil ve peş peşe gelen bu ziyaretlerde net mesajlar taşıyor olması muhtemel. İran, ABD ile Türkiye arasında PYD-YPG ve S-400 konuları nedeniyle açılan mesafeyi kullanarak Türkiye'yi Esed kontrolündeki bir Suriye projesine ikna etmeye çalışacaktır ki Türkiye'nin bu fikre artık çok soğuk bakmadığı biliniyor. İran'ın Astana sürecinde uzun süredir dillendirdiği çözüm önerisi bu olsa da mevcut konjonktür iki ülkeyi daha da yakınlaştırabilir. İran şayet Türkiye'nin PYD-YPG konusunda elini güçlendirecek adımlar atmasına destek verirse, Suriye'deki çözüm süreci kısa süre içinde ivme kazanacaktır. Krizin sürmesinin İran için risk barındırdığını bilen Türkiye de bu ülkeden hem Suriye'nin kuzeyinde hem de Kandil'de PKK-YPG terörüne karşı daha kararlı bir duruş bekleyecektir.

Ancak kuşkusuz İran'ın yegane dış politika gündemi ve ABD kararının etki edeceği tek alan Suriye değildir. Bilakis, ABD'nin Mayıs 2018'de çekilmesinin ardından nükleer anlaşmayı ayakta tutmak için İran'ın Avrupa ülkeleriyle girdiği yoğun pazarlık süreci de bu karardan etkilenecektir.

İran'ın Avrupa'dan beklentileri gerçekçi mi?

ABD'nin anlaşmadan çekilmesinin ardından İran'ın, İngiltere, Fransa ve Almanya'nın başını çektiği Avrupa ülkelerinden temel beklentisinin anlaşma imzalanırken verilen ekonomik sözlerin

kuşkusuz konu bundan ibaret değil. Şayet konu yalnızca ekonomi olsaydı, geride kalan yaklaşık bir yıla yakın sürede bu doğrultuda etkin bir adım atamayan Avrupa karşısında İran'ın farklı bir politika takip etmesi beklenirdi. Ne var ki öyle olmadı. Zira Trump yönetiminin eğilimlerini öngören İranlı yetkililer başlangıçtan beri Avrupa'nın siyasi desteğinin faydalarının ya da Avrupa'nın siyasi karşıtlığının getireceği zararların farkındaydılar. Dolayısıyla, ABD'nin artan baskısı İran'ı Avrupa'ya daha da bağımlı hale getirecektir. Avrupa cenahının ABD kararına çok güçlü tepki vermemesinin ardında da bu yatıyor. Söz konusu Avrupa devletlerinin nükleer anlaşmanın korunmasından yana olmakla beraber DMO'nun balistik füze denemelerinden rahatsızlık duyduğu biliniyor. Bu devletler, mevcut konjonktürü İran'ı baskılamak ve İran'ın ulusal güvenliğinin hayati bir parçası olarak gördüğü için müzakere konusu yapmayı reddettiği füze programını masaya yatırmak isteyecektir. Füze merkezli bir müzakere sürecinin ABD ile İran arasında gelecekte oluşacak zemin için köprü olarak kullanılması da olası. Ayrıca, İran-Avrupa ekonomik ilişkilerinin sürebilmesi için ABD yaptırımlarının etrafından dolaşacak ve etkinlik açısından İran'ın daha az işine gelecek şekilde kurgulanan yol haritası tekrar gündeme gelecektir. İran, Ortadoğu politikasında da Avrupalı muhataplarının pozisyonunu daha fazla dikkate almak durumunda kalacaktır.

Trump yönetiminin DMO kararı büyük bir adım olsa da ABD'nin İran stratejisinin nihai amacı belirsizliğini koruyor. Bu kararın ardından ABD de İran da sürecin bir çatışmaya gitmemesi için ihtiyatlı davranacaktır. Mevcut ABD yönetimi en yüksek düzeyde baskı uygulayarak masaya

oturtmaya çalıştığı İran'ın ayak diremesi durumunda yaptırımların siyasi ve

ekonomik sonuçlarına uzun süre katlanamayacağını düşünüyor. İşte ABD tam da bu nedenle ve baskıyı azami düzeye çıkarmak için DMO'yu terör listesine aldı. Bu öngörünün yanlış olduğunu savunmak oldukça zor olsa da ABD'nin Ortadoğu'ya yaklaşımının tahripkar olduğu bariz. Bu nedenle, Ruhani hükümeti mevcut koşullarda diplomatik kanalların etkisini artırarak baskıyı azaltmak isteyecektir. DMO komutanları birkaç yıldır hükümeti, hayati bir süreçten geçen İran'ı tavizler vermek suretiyle zaafa uğratmakla eleştiriyordu. Ne var ki, gelinen nokta DMO'nun ülkeye zarar vermeye başladığını gösteriyor. İran'ı orta ve uzun vadede bekleyen en büyük zorluk belki de bu yapıyı reforme etmek olacaktır. Kısa vadede ise ABD'nin DMO adımını neden attığından bağımsız olarak Ruhani hükümeti krizi avantaja çevirmek isteyecektir. Bu uğurdaki adımların başarı derecesi bölgedeki birçok krizin gidişatını da etkileyecektir.

Dr. Serhan Atacah,

<https://www.aa.com.tr/tr/analiz/abd-devrim-muhafizlarini-neden-teror-listesine-aldi/1456847>

Amerikan İstihbarat Camiasının 48 Saattir Ankara'ya Odaklanmış Durumda.

"Amerika'nın birçok değişik birime dağılmış ve hayli de büyük olan istihbarat camiası 48 saattir Ankara'ya odaklanmış durumda. Tüm casusluk camiası İran Dışişleri Bakanı (Muhammed Cevad) Zarif'in Ankara'yı ziyaretinde Cumhurbaşkanı (Recep Tayyip) Erdoğan'a verdiği söylenen raporun peşinde.

Bilindiği gibi Zarif Şam'da Beşar Esad ile yaptığı uzun görüşmenin sonrasında Ankara'ya gelmiş ve Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu ile yaptığı görüşmeden sonra ortak basın toplantısında, Esad ile yaptığı uzun görüşme hakkında Cumhurbaşkanı Erdoğan'a bir rapor sunacağını söylemişti.

Bunun bilgisi Washington'a ulaşır ulaşmaz tüm istihbarat camiasının tam anlamıyla üst düzeyde alarma geçmiş olduğunu söyleyebilirim. Tüm yönetim birimleri Astana sürecinde ortak çalışmakta olan İran ile Türkiye'nin Suriye konusunda neleri konuştuklarını ve Esad ile yapılan konuşmanın içeriğini merak ediyorlar. Meselenin Suriye ile ilgili olduğu kesin de Amerikan tarafı Rusya'nın bilgileri kendisinden önce alacağına emin. Bu yüzden burada rahatsızlık had safhaya ulaşmış durumda.

Buradaki yetkililer özellikle Fırat'ın doğusu

ile ilgili yeni bir kararın alınıp alınmadığını ve alındıysa da bunun işbirliği yapmakta oldukları YPG/PYD gücünü nasıl etkileyeceğini merak ediyorlar. Anlayacağınız Suriye’de yeni gelişmelerin olmasının tam eşliğinde Ankara’nın yaptığı bu manevra Amerika’yı tamamen rahatsız etti ve hazırlıksız yakaladı.

Bazı kaynakların Amerika’nın bu konu hakkında bilgi almak için İran’daki Mossad varlığından yardım isteyebileceğine dikkat çekiyorlar. Aynı kaynaklar yapılan temaslar üst düzey koruma altında olduğundan NSA’in elinde konuyla ilgili yeterli bilgi olmayabileceğini de söylediler. (NSA Amerika’nın elektronik dinelmelerini yapmakta olan National Security Agency.)

Anladığım kadarıyla Amerika şu anda bilgi toplama faaliyetini sürdürürken bir yandan da Ankara’dan gelebilecek sürpriz bir adım için hazırlıklarını da sürdürüyor.

<https://tr.sputniknews.com/analiz/201904211038827134-serdar-turgut-abd-istihbarat-ankara-zarif-erdogan-suriye-mossad/>

Karabağ Sorunu: 'Barış Görüşmeleri' Barış Getirecek Mi?

Ermenistan'da 2018 yılında yaşanan iktidar değişikliği Güney Kafkasya'nın en önemli sorunlarından biri olan Azerbaycan topraklarının Ermenistan tarafından işgali sorununun (kısa ve yaygın ismiyle Karabağ sorununun) çözümü açısından umutların yeşermesine de neden oldu. Her ne kadar Ermenistan Başbakanı Nikol Paşinyan'ın Karabağ sorununa ilişkin birbiriyle çelişen açıklamaları bu umutları baltalasa da Azerbaycan ve Ermenistan yetkilileri arasında görüşmelerin yoğunlaşmaya başlaması medyadaki olumlu havanın sürmesine neden oldu.

Ermenistan'daki değişimin ardından Azerbaycan Devlet Başkanı İlham Aliyev ve Ermenistan Başbakanı Nikol Paşinyan ilk kez 14 Haziran 2018'de Moskova'da dünya futbol şampiyonasının açılış töreni sırasında çok kısa temasta bulundular. Ardından Azerbaycan ve Ermenistan liderleri arasında, Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT) Zirvesi için gittikleri Tacikistan'ın başkenti Duşanbe'de 27 ve 28 Eylül 2018 tarihlerinde kısa görüşmelerin gerçekleştirildiği açıklandı. Özellikle, bu görüşmelerin yapıldığı günlerde ateşkes ihlallerinin azaldığı ve 28 Eylül gününün iki ülke arasındaki cephe hattında "son yılların en sakin günü" olarak kayda geçtiği ifade edildi. Görüşmelerin ardından Paşinyan Azerbaycan ile barış görüşmelerinin devamlılığını sağlamak için iki ülke arasında

"etkili iletişim kanallarının" oluşturulması konusunda İlham Aliyev ile uzlaştıkları iddiasında bulundu. İki lider arasındaki üçüncü görüşme 22 Ocak 2019 tarihinde Davos Zirvesi sırasında gerçekleştirildi. Diğerlerinden farklı olarak uzun (bir buçuk saat) süren bu görüşmede Karabağ sorununa ilişkin barış görüşmelerinin ayrıntılarının ve gelecek planların konuşulduğu açıklandı.

Görüşmelerin Formatına İlişkin Tartışmalar

Karabağ sorununun çözümü açısından daha çok anlam yüklenen ve şimdilik sonuncu olan görüşmeye 29 mart 2019 tarihinde Viyana'da yapıldı. Bu görüşmenin öncesinde Ermenistan Başbakanı Paşinyan görüşmelerdeki mevcut formatın değiştirilmesi ve "Dağlık Karabağ Ermenilerinin" görüşmelerde eşit statüyle temsil edilmeleri gerektiğini iddia etti. Azerbaycan buna tepki göstererek görüşmelerin mevcut taraflar (Azerbaycan ve Ermenistan) arasında sürmesi gerektiğini savundu. Bunun üzerine AGİT Minsk Grubunun eşbaşkanları ortak bildiri yayınlamaya görüşmelerdeki mevcut formatın korunacağını ve formatın sadece iki tarafın rızasıyla değiştirilebileceğini vurguladı.

Viyana'da liderler başbaşa iki saat görüştüktan sonra görüşmeye iki ülkenin Dışişleri Bakanları ve AGİT Minsk Grubunun eşbaşkanları da katıldı. Toplam üç saat süren görüşmenin ardından yapılan açıklamalar genellikle olumluydu. Azerbaycan Devlet Başkanı İlham Aliyev aynı gün yaptığı açıklamada sürece olumlu yaklaştıklarını, fakat barış görüşmelerinin uluslararası hukukun ilkelerine uygun olması ve uluslararası örgütlerin Karabağ sorununa ilişkin kararlarını gerçekleştirmeye hizmet etmesi gerektiğini vurguladı.

Paşinyan da sorunun köklerinin derin ve niteliğinin çok karmaşık olduğunu, yine de süreci olumlu değerlendirdiklerini ve umutla baktıklarını ifade etti. BM Genel Sekreteri Antonio Guterres ve Minsk Grubu eşbaşkanları da görüşmeye ilişkin olumlu ifadeler kullandılar, ayrıca ateşkesin korunması ve barış sürecinde ısrar edilmesi gerektiğini vurguladılar.

İki lider arasında varılmış uzlaşma doğrultusunda 15 Nisan 2019 tarihindeyse Rusya Federasyonu Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov'un arabuluculuğuyla Azerbaycan Dışişleri Bakanı Elmar Memmedyarov ile Ermenistan Dışişleri Bakanı Zohrab Mnatsaganyan arasında görüşme gerçekleştirildi. Önce üçlü olarak yapılan görüşmeye daha sonra Minsk Grubu eşbaşkanları da katıldı. Görüşme sonrasında yapılan açıklamalarda görüşmenin olumlu havada geçtiği, "ilerleme kaydedilmesine engel olan sorunların ayrıntılı olarak tartışıldığı" ifade edildi. Cephe hattına yakın bölgelerde tarımsal faaliyete müsaade edilmesi, rehin tutulanların aileleri ile iletişimine (ve belki ziyaretlerine de) olanak sağlanması, insani diyalogun güçlendirilmesi ve benzer konularda uzlaşmaya varıldığı açıklandı.

Olumlu Diplomatik Havaya Rağmen Barış Uzak

Buraya kadarki gelişmeler tablonun olumlu tarafı olarak görünüyor. Peki bu, barışın yakın olduğunu gösterir mi?

Tablonun diğer tarafında ise Ermenistan Savunma Bakanı Davit Tonoyan ülkesinin saldırgan üslubunu devam ettirdi. Örneğin, Tonoyan 27 Şubat 2019'da Ermenistan kamu televizyonuna yaptığı açıklamada Ermenistan'ın saldırı silahları almaya başladığını doğrulayarak şunları da ekledi: "Sürekli savunmayı düşünen ordu yenilir, biz savunmayla yetinmeyeceğiz. Söz konusu olan savaşın başlatılması olunca biz daha

fazla beklemeyeceğiz ve saldıracağız." Tonoyan iki lider arasında Viyana'da gerçekleştirilen görüşmenin hemen ardından da New York'ta Ermeni toplumu ile görüşmesi sırasında "yeni savaş: yeni topraklar" stratejisine yöneldiklerini açıklamıştı. Azerbaycan Savunma Bakanı Zakir Hesenov Azerbaycan devlet televizyonunda kendisine sorulan "Ermenistan savunma bakanı savaş istiyor, buna ne diyorsunuz?" şeklindeki bir soruya "savaşı yeniden başlatırlarsa biz kendisiyle Erivan'da görüşeceğiz" cevabını vermek suretiyle Azerbaycan tarafının kararlılığını vurgulamıştır.

Görüldüğü üzere diplomatik hava olumlu gibi görünse de barış görüşmeleri henüz barışı getirmekten uzak. Sadece görüşmelerin dönemsel olarak yoğunlaşmasının barışın yakın olduğu anlamına gelmediğini görüşmelerin tarihi de bize göstermektedir. İki ülke liderleri, dışişleri bakanları, eşbaşkanlar ve arabulucu ülkelerin liderlerinin katılımıyla 250'ye yakın görüşme gerçekleştirilmesine rağmen Azerbaycan yetkililerinin "süreç bu şekilde devam ederse toprakları işgalden kurtarmak için askeri yola başvurmak dışında bir seçeneğin kalmayacağını", Ermenistan yetkililerinin ise "halimizden memnunuz" mealindeki ve "savaş yeniden başlarsa Azerbaycan daha kötü bir durumla karşılaşır" şeklindeki açıklamaları sıkça duyulabilmektedir. Daha önceki aşamalarda son görüşme trafiğinden daha yoğun ve daha sistemli görüşmeler yapıldığı dönemler de olmuş ve maalesef başarısızlıkla sonuçlanmıştı. Özellikle 1997 sonları ile 1998 başları arasındaki dönemde Ermenistan Devlet Başkanı Levon Ter-Petrosyan barış anlaşmasını kabul ettiği halde "örtülü" bir operasyonla iktidardan uzaklaştırıldığı, 1999 yılında ise AGİT İstanbul Zirvesinde anlaşma

imzalanması ihtimali mevcut olduğu sırada Ermenistan parlamentosuna terör saldırısı gerçekleştirildiği için barış anlaşması imzalanmamıştı. En uzun görüşmelerin yapıldığı 2001 yılındaki Paris ve Key-West süreci de başarısızlıkla sonuçlanmıştı.

Arabuluculuk Amaç Haline Geldi

Günümüzde çözümsüzlüğün devam etmesinin en temel nedeni Ermenistan'ın işgal ettiği toprakları terk etmemekte ısrarcı davranmasıdır. Halbuki Ermenistan 1993 yılında BM Güvenlik Konseyi'nin almış olduğu kararları yerine getirmesi ve ordularını geri çekmesi gerektiğini kabul etmişti. AGİT tarafından sunulan ve Azerbaycan tarafından kabul edilen acil eylem planları zaman zaman Ermenistan yetkilileri tarafından da kabul edilmiş, fakat uygulanmamıştı. Yani Minsk süreci başlarken ve sonraki yıllarda barış görüşmelerinin temel amacı uluslararası hukukun temel ilkelerine ve uluslararası örgütlerin kararlarına uyulmasının sağlanmasıydı. Fakat Ermenistan süreci uzattıkça arabuluculuk faaliyetleri kendi başına bir değer haline gelmeye başladı. Son dönemlerde eşbaşkanların temel amacı sanki, ne olursa olsun görüşmelerin sürdürülmesini sağlamak olmuştur.

BM Güvenlik Konseyi'nin, BM Genel Kurulu'nun, Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi'nin, Avrupa Parlamentosu'nun, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin soruna ilişkin kararları, BM'nin ve AGİT'in ilgili kurullarının raporları "barış görüşmeleri" sırasında adeta görmezden gelinmektedir. Bu kararlarda Azerbaycan topraklarının Ermenistan tarafından işgal edilmiş olduğu gerçeği çoğu zaman açıkça, bazen de dolaylı şekilde ifade edilmiştir. Tabii ki, çatışmasızlık halinin sürdürülmesi ve barış görüşmelerinin sürekliliğinin sağlanması önemlidir. Ama bunlar uluslararası hukukun çiğnenmesi pahasına olmamalıdır. Örneğin, uzun yıllar boyunca

Ermenistan'ın rehin tuttuğu Azerbaycanlı sivilleri serbest bırakması gerektiği uluslararası kuruluşlar tarafından da ileri sürüldüğü halde, son görüşmelerin ardından onlara sadece aileleriyle diyalog kurma imkanının başarı olarak sunulması aslında uluslararası hukuku çiğneyen bir ülkeye sanki mağdur tarafmış gibi davranılmasından kaynaklanmaktadır.

“Barış görüşmelerinin” gerçek barışı getirmesi, Karabağ sorununun uluslararası hukuk kuralları çerçevesinde, kalıcı, bölgeye barış ve huzur getirecek ve bölgenin gelecekte “etnik çatışmalar cehennemine” dönüşmesini engelleyecek şekilde çözüme kavuşturulması için Azerbaycan'ın toprak bütünlüğünün sağlanması, Azerbaycan içerisindeki Ermeni azınlığın, uluslararası kuruluşların da yardımıyla güvence altına alınması, sosyal, ekonomik, kültürel ve diğer alanlarda gelişmelerinin sağlanması gerekmektedir. Bu sonuçlara götürmeyen süreçler gerçek anlamda barış görüşmeleri olmayacaktır.

<https://www.aa.com.tr/tr/analiz/karaba-g-sorunu-baris-gorusmeleri-baris-getirecek-mi/1457523>

Ukrayna'da Belirsiz Dönem

Siyasi sürprizler ülkesi Ukrayna seçimini yaptı. 2014'te "çikolata kralı" Petro Poroşenko'nun Bağımsızlık Meydanından Bankova sokağına gidiş yolunu açan Ukrayna halkı, 5 yıl sonra komedyen Vladimir Zelenskiy'e, "halkın hizmetçisi" iddiasını televizyon ekranlarından gerçek hayata taşıma fırsatı verdi.

3-4 ay öncesine kadar eski siyasi elit tarafından ciddiye bile alınmayan Zelenskiy, Ukrayna'nın demokratik seçim tarihinde kimseye nasip olmamış bir halk desteğiyle - yüzde 73 oyla- cumhurbaşkanı seçildi. Bu sonuç, sürprizlerin eksik olmadığı dinamik Ukrayna siyaseti için bile öngörülebilirden bir durum değildi. Tüm tahminler, Petro Poroşenko'nun çok zorlansa bile ikinci dönem de seçileceği yönündeydi, ancak Ukraynalılar yine şaşırtmayı başardı. Şaşırtmakla birlikte, yeni cumhurbaşkanına da üzerine şimdiye kadar seçtiği tüm liderlerden daha büyük bir sorumluluk yükledi. Zira Ukrayna uzun zamandır "yüzde 90'ların üzerindeki rakamlarla kazanma" konusunda yarışan eski SSCB liginde değil; normal seçimler yapıyor ve böyle bir ülkede hiçbir siyasi deneyimi olmayan bir komedyene yüzde 70'in üzerinde oy vermek ayrıca değerlendirilmesi gereken sosyo-psikolojik bir vaka.

Zelenskiy, 2015'te yüzde 54,7 oyla seçilen Poroşenko'ya “ben, sizin hatalarınızın sonucuyum” deme lüksüne sahipti, ancak yüzde 73'ten sonra kendisi Poroşenko kadar hata yapma lüksüne bile sahip değil. Komedyen cumhurbaşkanının, sürprizleri kadar seçtiklerine acımasızlığı, en küçük hatalarını bile affetmemesi ile meşhur Ukrayna seçmeninin gözünde yükseldiği hızla düşmemesi için çok hızlı, çok dikkatli ve fazlasıyla sorumlu davranması gerekecek.

Demokratik Kazanımlar Ekonomiye Yansımada

Ukrayna 15 senedir (2004'ten itibaren) demokratik seçim yapabilen bir ülke ve Petro Poroşenko da eski arkadaşı Viktor Yuşçenko'nun başlattığı bu geleneği sürdürmeyi başardı. Fakat Ukrayna'nın en büyük sorunu, demokrasinin para etmemesi, yani bu kazanımın ekonomiye yansımaması.

Rusya için demokratik seçim yapabilen bir eski SSCB ülkesi başlı başına bir tehlike, dahası Moskova bu ülkenin ekonomik olarak güçlenmesinin kendi toplumu için ne ifade edeceğinin de farkında. Avrupa Birliği, Kiev'le entegrasyon istemesine rağmen Ukrayna ekonomisini (sadece ekonomisini de değil) Rusya'nın agresif politikalarından korumak için gerçekçi adımlar atmakta çok geç kalmış durumda. Ukrayna'nın kendisine gelince, ekonomi üzerinde, hatta sadece ekonomi üzerinde değil, siyaset üzerinde de oligarkların iradesi siyasetçilerden daha fazla. Bu üç faktör birleşince, Ukrayna'da demokratik seçimler ekonomik büyümenin unsuru olmuyor, olamıyor.

Zelenskiy'in kendisine yönelik büyük beklentiye karşılık verebilmek için öncelikle ekonomide iyileşme sağlaması gerekiyor. Ancak tecrübe, bunun için sadece mevzuat değişikliklerinin ve iyileştirmelerinin, teorik mücadelenin yeterli olmadığını gösteriyor. Zira Poroşenko döneminde de bu yöndeki reformlar fazlasıyla gerçekleştirildi, ancak bu reformların Ukrayna'da ekonomi ve yolsuzluk üzerinde hissedilir bir etkisi olmadı. Çünkü Poroşenko, onu cumhurbaşkanlığına taşıyan Maydan'ın beklentilerinin aksine, iktidarın üst düzeyindeki yolsuzluk zincirine dokunma iradesi sergileyemedi, Yanukoviç rejiminin yolsuzluk suçlarının araştırılmasını

sağlayamadı, Ukrayna'nın en yaralı yeri olan gümrük yolsuzluğunu çözemedi, birkaç istisnaıyla, oligarkları rahatsız etmedi. Bu nedenle de iktidarının ilk iki yılında ekonomideki düşüşü ülkenin ağır geçiş döneminde olmasıyla, savaşa açıklayabilse dahi, giderek ikna ediciliğini kaybetti.

Oysa çok yakınında Gürcistan'da Saakaşvili örneği vardı. Saakaşvili, iktidarının ilk döneminde yolsuzlukla mücadeleye en üst düzeyden başladığı ve teorik değil, pratik reformlarla (mesela, en çok yolsuzluğa bulaşmış Trafik Polisi'ni kaldırmakla) yol aldığı için hiçbir ciddi kaynağı olmayan Gürcistan'ı reytinglerde yukarılara taşımayı ve ekonomik büyüme sağlamayı başarmıştı.

Şimdi Ukrayna halkının Zelenskiy'den beklentisi de Saakaşvili yöntemini uygulaması. Bunun için ilk sınav ise yeni cumhurbaşkanının, kendisini desteklediği iddia edilen oligark İgor Kolomoyskiy konusundaki tutumu olacak. Eski Dneprepetrovsk Valisi İgor Kolomoyskiy'in Poroşenko döneminde millileştirilen Privatbank için tazminat talebinde bulunması, cumhurbaşkanlığı seçimlerinin ilk turunun ardından Kiev mahkemesinin Kolomoyskiy'in lehinde kararlar açıklamaya başlaması Ukrayna'da "Zelenskiy rüzgarı" ile açıklanan bir durum. Bu nedenle Zelenskiy'in görevine başladıktan sonra Kolomoyskiy konusunda sergileyeceği tavır, görevdeki 5 yıl boyunca izleyeceği politikalara ilişkin iyi bir ipucu olacak. Fakat Zelenskiy'in zor sınavı sadece bununla da sınırlı değil.

Ukrayna, 5 yıldır Rusya ile savaşta olan, topraklarının bir kısmı (Kırım) işgal edilmiş, bir kısmı (Donbass) yarı işgal altında bulunan, on binlerce vatandaşını çatışmalarda kaybetmiş bir ülke. Poroşenko, iktidarı döneminde Ukrayna'nın egemenliğinin korunması, neredeyse yok edilmiş Ukrayna ordusunun yeniden canlandırılması, Donbass'ta bazı bölgelerin

işgalcilerden arındırılması, Rusya'nın askeri ve propaganda savaşına karşı bilincin oluşturulması, Kırım'ın ve yarımadanın asli unsuru olan Kırım Tatarlarının Kiev'in gündeminden düşmemesi için ciddi çaba gösterdi. Evet, savaş retorığının ona ekonomideki başarısızlıkları saklamak için gerektiğini söyleyenler de var, ancak, demokratik seçim fikrine sadık (ki, seçim sonrası ilk konuşmasıyla da bunu kanıtladı) bir siyasetçi için bu, bağışlanmayacak bir suç değildi. Savaşın ve işgalin sebebinin Ukrayna olmadığı da dikkate alınır, Poroşenko'nun yaptığı ülkesinin onurunu korumaya çalışmaktı ve bu konuda Ukrayna'yı küçük düşürecek herhangi tavrı içine girmedi.

Eski Sahnede Yeni Yüz

Seçim öncesi manzaraya bakılırsa, Zelenskiy, Rusya ile gerilimden yana değil ve bu tavrıyla Saakaşvili'den daha çok İvanişvili'yi andırıyor. "Milyarder İvanişvili" de Saakaşvili iktidarının ikinci döneminde ekonomik sıkıntılar yaşayan ve Rusya ile savaştan gözü korkan Gürcüler için "kurtarıcı" rüzgarıyla iktidara gelmişti. Her ne kadar ülkenin Saakaşvili döneminde belirlenen Batı eğilimini değiştirme cesaretinde bulunmasa da, Rusya ile savaşı "dondurmayı", Moskova ile ekonomik ilişkileri canlandırmayı, hatta yer yer rüşveti de geri getirmeyi "başardı". İvanişvili kendisi iktidardan gitse de halen Gürcistan siyasetine "patronajlık" yapmayı sürdürüyor.

Zelenskiy, İvanişvili gibi "milyarları" ile değil, "yeni yüzü" ile Ukrayna siyasetine güçlü giriş yaptı, ama durumu İvanişvili'den daha zor. Öncelikle, şunu kabul etmek gerekiyor: Ukrayna, ne Rusya için, ne de Batı için Gürcistan değil. Rusya, "Gürcistan usulü" normalleşmeyi

Ukrayna'da istemeyecek, çünkü Ukrayna'yı bu şekilde kontrol etmek mümkün değil. Batı da Ukrayna'da sürecin kontrolünün Rusya'ya geçmesine imkan vermemeye çalışacak. Ayrıca, seçmen her ne kadar savaştan ve savaş retorığının yorulduğunu oylara yansıtırsa dahi, yeniden Kremlin'in yöreğine girmeye yönelik davranışın Ukrayna'da kolay kolay kabul görmesi mümkün değil.

Dolayısıyla, Zelenskiy her ne kadar yeni yüz olsa dahi, "oynayacağı sahne" eski. Bu sahnede rol almak çok kolay olmayacak.

Zelenskiy'in şimdilik ilk hedefi, mevcut rüzgarı genel seçimlerin yapılacağı ekim ayına kadar korumak olacak. "Siyaset sahnesinden çekilmiyorum" mesajı veren Poroşenko'nun bu kısa süre zarfında Zelenskiy'i köşeye sıkıştırma şansı çok az, ama yine de yanlışa sürüklemeye çalışacaktır. Bu sürede Rusya'nın davranışı da belirleyici olacak.

<https://www.aa.com.tr/tr/analiz/ukraynada-belirsiz-donem/1459554>

EKONOMİ**Savunma Sanayisinde İhracatımız
Yüzde 20 Arttı**

Cumhurbaşkanlığı Savunma Sanayii Başkanı İsmail Demir, savunma sanayisinde ihracatın 2018'de bir önceki yıla göre yüzde 20 artışla 2 milyar 188 milyon dolara ulaştığını belirterek, "Savunma ve havacılık cirosu ise bir önceki yıla göre yüzde 31 artarak 8 milyar 761 milyon dolara yükseldi" dedi. Demir, Savunma ve Havacılık Sanayi İmalatçılar Derneği (SaSaD) 30. Olağan Genel Kurulu sonrasında gerçekleştirilen Savunma Sanayii Ödül Töreni'nde yaptığı konuşmada, savunma sanayisinin ilk kümelenmesi SaSaD'a yaptığı çalışmalar dolayısıyla teşekkür etti.

Savunma sanayini geliştirmek için yaptıkları çalışmalara değinen Demir, Türkiye'nin kendi özgün ürünlerini geliştirmesinin, üretmesinin ve başka ülkelere çözümler sunarak onların ihtiyaçlarını karşılamasının büyük önem taşıdığını anlattı.

Demir, savunma sanayinin diğer sektörler ve kamu yapılanmaları için örnek gösterilen başarılarına imza attığını ve milletin gurur duyduğu seviyeye ulaştığını vurgulayarak, "Savunma sanayisi alanında bağımlılık size ileride bir çelme olarak dönebilir. Milli ve yerli sanayi derken kendi öz gücümüze güvenmenin ana taşlarını oluşturmayı hedefledik." diye konuştu.

Savunmada 67 Bin Kişilik İstihdam

Sektöre ilişkin 2018 verilerini paylaşan Demir, savunma ve havacılık cirosunun 2018'de bir önceki yıla göre yaklaşık yüzde 31 artarak 8 milyar 761 milyon dolara yükseldiğine dikkati çekerek, şunları kaydetti:

"Savunma sanayisinde ihracatımız bir önceki yıla göre yüzde 20 artışla 2 milyar 188 milyon dolara ulaştı. Geçen yıl, savunma alanında 1 milyar 448 milyon dolar Ar-Ge için harcamışız. Savunma sanayimizin bu noktaya gelmesinde en önemli faaliyet olan Ar-Ge çalışmalarına ayrılan kaynağın yine cirosuna göre en yüksek oran olan sektör durumundayız. Sektörümüzde 67 bin 239 kişilik istihdam rakamına ulaşmış bulunmaktayız."

Savunma sanayisinin küresel bir oyuncu olması gerektiğine işaret eden Demir, bu kapsamda sanayinin sürdürülebilirliği, büyümesi, kritik ve katma değerli ürünler öncelikli olmak üzere yerleşme süreçlerine devam edilmesi konularının ön plana çıktığını aktardı.

Sektörü Genişletme Çalışmalarına Devam Edeceğiz

Demir, yerli ve milli savunma sanayisinin ülke savunmasının güçlü kılınması için taşıdığı öneme dikkati çekti. Demir, bu kapsamda Başkanlık olarak sektöre yeni oyuncular kazandıracak Endüstriyel Yetkinlik Değerlendirme ve Destekleme Programı (EYDEP) ve yakın zamanda hayata geçecek Yetenek Envanteri (YETEN) portalıyla sektörü genişletme çalışmalarına hız kesmeden devam edeceklerini söyledi.

<https://tr.sputniknews.com/savunma/2019/04191038819557-savunma-sanayii-baskani-demir-savunma-sanayisinde-ihracatimiz-yuzde-20-artti/>

Türkiye ve İran, ABD Yaptırımlarını Aşacak 'Özel Ödeme Mekanizması' Kuracak

Türkiye’de gerçekleştirdiği resmi ziyaret sonrasında Ankara Esenboğa Havalimanı’nda gazetecilere açıklamada bulunan Zarif, Türkiye ile başta ekonomi olmak üzere birçok konuda anlaşmaya vardıklarını belirtti.

Ankara’nın ABD’nin İran aleyhinde uyguladığı yaptırımlara karşı olduğunu belirten Zarif, "Türkiye ile beş konuda antlaşmaya vardık. Tercihli tarife, enerji alanında işbirliği, banka, ortak para kullanımı ve Instex benzeri bir mekanizmanın kurulması antlaşmaya vardığımız konular arasında. Ben ve Türkiyeli mevkidaşım (Mevlüt Çavuşoğlu) özel olarak bu maddelerin takipçisi olacağız" dedi. Çavuşoğlu da dün Zarif ile yaptıkları görüşmede Instex gibi mekanizmaların nasıl kurulabileceğini değerlendirdiklerini söylemişti.

Instex Nedir?

Avrupa’da Fransa, Almanya ve İngiltere gibi ülkeler ABD yaptırımlarını aşarak İran ile dolar dışı para birimlerinde ticaret yürütebilmek için Instex mekanizmasını oluşturmuştu.

Başta İran’ın sattığı petrol ve doğalgaz ile eş değerde Avrupa’da üretilen malı satın almasını sağlayacak mekanizma olarak tasarlanan Instex’in daha sonra kapsamı daraltıldı.

'Suriye'deki Siyasi Süreci Ele Aldık'

Cevad Zarif, ayrıca Türk yetkililer ile ikili ilişkiler ve bölgedeki son gelişmelere ilişkin faydalı görüşmeler gerçekleştirdiğini de aktardı. Zarif, "Şam’da yaptığım görüşmeler sonrasında Suriye’deki ABD varlığı ve diğer konuları Türk yetkililer ile de görüşme fırsatım oldu. Suriye’deki siyasi süreci ve İdlid konularını ele aldık" ifadelerini kullandı.

Suriye Devlet Başkanı Beşar Esad’ın daveti üzerine Şam’ı ziyaret eden Cevad Zarif, bu ziyaretin ardından dün Türkiye’de Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ve Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu ile bir araya gelmişti.

<https://tr.sputniknews.com/ekonomi/201904181038803673-turkiye-ve-iran-abd-yaptirimlarini-asacak-ozel-odeme-mekanizmasi-kuracak/>

Türkiye En Çok Tahılda Kendine Yetemiyor: Çay ve Soğanda Yeterlilik Düştü

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından açıklanan bitkisel ürünler denge tablosu verilerine göre, 'Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünler' grubunda en yüksek yeterlilik derecesi yüzde 111.7 ile buğdayda gerçekleşti. Toplam tahıl üretiminde en büyük paya sahip olan buğdayın yeterlilik derecesi 2016-2017'de yüzde 103.8'di.

Toplam tahıl ürünlerinde 2017-2018 piyasa döneminde yurt içi üretimin yurt içi talebi karşılama derecesi yüzde 97.2'den yüzde 98'e yükseldi. Yem sanayinin en önemli girdilerini oluşturan arpanın yeterlilik derecesi yüzde 90.2'ye yükselirken, mısırın yeterlilik derecesi bir yıl önceki yüzde 87.8 düzeyinden yüzde 73.3'e geriledi.

Nohutta yeterlilik yaklaşık beş puan düştü. Kuru baklagillerden yeterlilik derecesinin en yüksek olduğu ürün yüzde 89.6 ile kırmızı mercimek oldu. Geçtiğimiz yıl kuru baklagillerde yeterlilik derecesi en yüksek olan nohutun yeterlilik derecesi ise yüzde 92.1 düzeyinden yüzde 87.5'e geriledi.

Yenilebilir kök ve yumrular grubundan patatesten yeterlilik derecesi 108.2'den yüzde 103.5'e gerilerken, yağlı tohumlar ürün grubundan ayçiçeğinde yüzde 64.3, soyada yüzde 4.8 (2016-17: yüzde 7.1) ve

kolzada yüzde 70.3 (2016-17: yüzde 76.7) düzeyinde oldu. Toplam şeker üretiminin büyük kısmı yurt içinde tüketilmiş olup, yeterlilik derecesi yüzde 103'ten yüzde 116.1'e yükseldi.

Çayda Yeterlilik Derecesi Yüzde 93.2'ye Geriledi

2017-2018 piyasa döneminde en yüksek yeterlilik derecesi yüzde 501.7 ile fındıkta gerçekleşti. Sert kabuklular grubunda yer alan ve kendine yeterli olan diğer ürünler ise yüzde 119.4 ile kestane ve yüzde 109.1 ile antep fıstığı oldu.

Turuncgiller grubunda yer alan meyvelerde greyfurt dışında kendine yeterliliğin olduğu görülüyor. Greyfurtun yeterlilik derecesi yüzde 481.1 olurken, limon yüzde 241.6, mandalina yüzde 194.5 ve portakal yüzde 197.9 olarak gerçekleşti.

Diğer meyveler grubunda yer alan, kendine yeterliliğin oldukça yüksek olduğu ürünlerden incirin yeterlilik derecesi yüzde 473.2'e geriledi. İncirin yeterlilik derecesi geçen dönemde yüzde 727.4 olarak gerçekleşmişti. Kayısının yeterlilik derecesi yüzde 391.5, narın yüzde 156.5, üzümün yüzde 153.8, elmanın yüzde 127.5 ve muzun yüzde 67.7 olarak gerçekleşti.

Toplam çay arzının büyük bir kısmı kendi üretimimizden karşılanmakta olup, çayın yeterlilik derecesi geçen yılki yüzde 95.4 düzeyinden bu dönemde yüzde 93.2 düzeyine geriledi.

Kuru Soğanda Yeterlilik Derecesi Yüzde 108.2'ye Geriledi

Toplam sebze ürünlerinde, 2017-2018 piyasa döneminde yurt içi üretimin, yurt içi talebi karşılama derecesi hafif bir düşüşle yüzde 106.6'ya geriledi (2016-17: yüzde 106.7)

Toplam sebze arzının büyük bir kısmı yurt içinde tüketilirken sadece yüzde 6.6'lık bölümü ihraç edildi.

En yüksek yeterlilik derecesi yüzde 115.9 ile havuçta gerçekleşti. Havucun yeterlilik derecesi bir yıl önce yüzde 113.2 düzeyindeydi. Bunu yeterliliği yüzde 112.7'den 108.2'ye gerileyen kuru soğan ve yeterlilik derecesi hafif yükselerek 100.8'e yükselen turp izledi.

Meyvesi için yetiştirilen sebzeler grubunda, toplam sebze üretiminde en büyük paya sahip domatesin yeterlilik derecesi 2016-17 döneminde yüzde 111.3 iken, bu dönemde yüzde 110.7'ye geriledi. Bunu yüzde 109.2 ile biber, yüzde 107.8 ile sakız kabak takip etti.

Baklagil sebzeleri grubunda, yeterlilik derecesi taze bezelyede yüzde 106.1'e, taze baklada yüzde 103.7'ye yükselirken, geçen yıl da yeterlilik derecesi en düşük olan taze fasulyede bu oran yüzde 100.2'ye geriledi.

<https://tr.sputniknews.com/ekonomi/201904201038820381-turkiye-en-cok-tahilda-kendine-yetemiyor-cay-ve-soganda-yeterlilik-dustu/>

Kenevir Araştırma Enstitüsü' Kuruldu

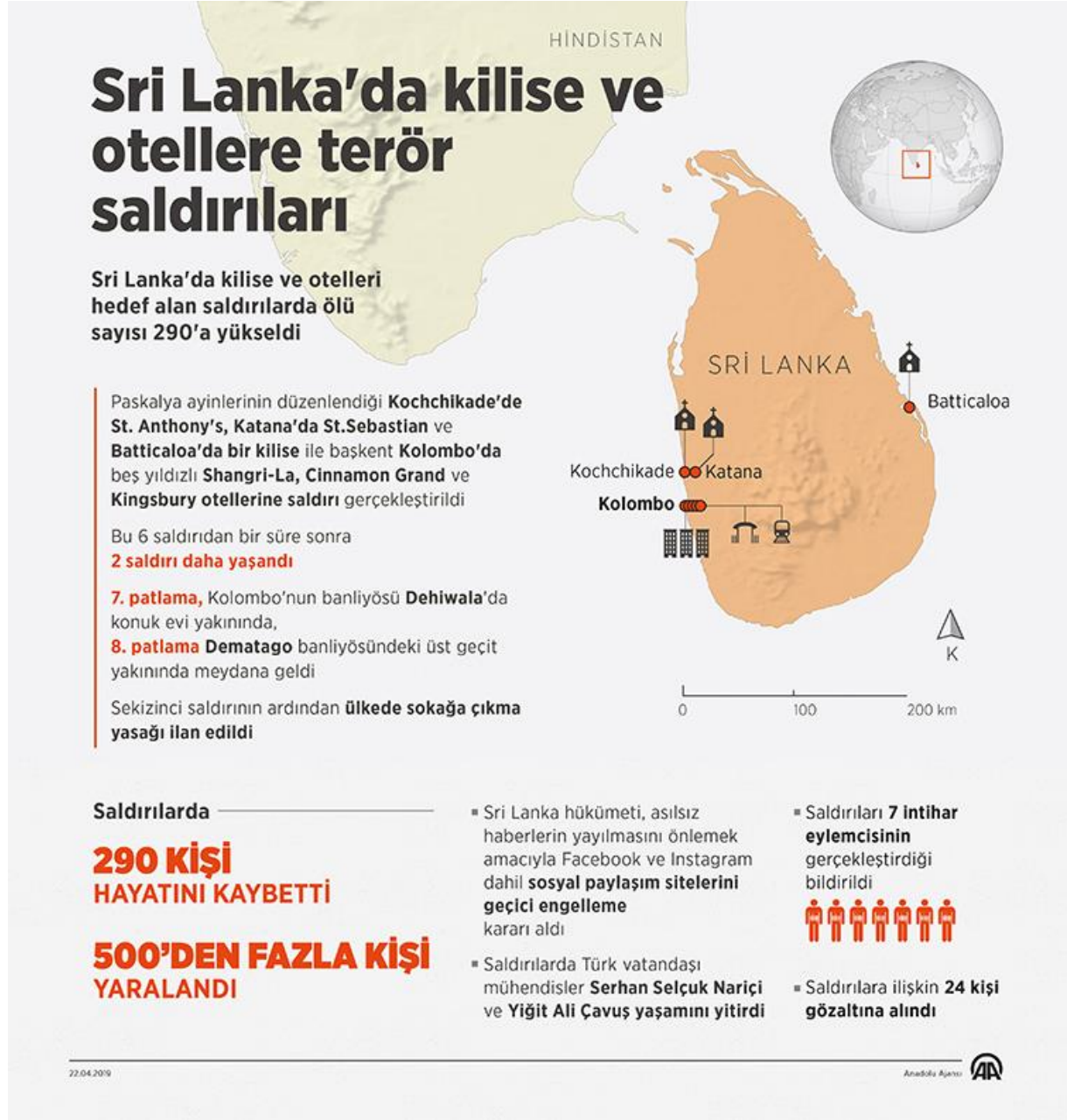

Ondokuz Mayıs Üniversitesi'nin; üniversite, şehir ve sanayi iş birliğinin gelişmesini sağlamak amacıyla şehrin önemli aktörlerini bir araya getirdiği "Üniversite Danışma Kurulu Toplantısı"nın beşincisi, Samsun Valisi Osman Kaymak'ın başkanlığında gerçekleşti. Toplantıda, OMÜ'deki gelişmeler ve mevcut durumun değerlendirilmesinin yanı sıra OMÜ'nün hayata geçirdiği sıfır atık seferberliği, öğretim üyelerinin patent sürecine soktukları çalışmaları ile iş yeri eğitimi süreci konularında bilgilendirme yapıldı. Fikir alışverişi bakımından oldukça verimli geçen toplantıya, danışma kurulu üleriyle birlikte Samsun Milletvekili Fuat Köktaş da davetli olarak katıldı. Üniversite yönetimi olarak var olan bütçeyi verimli kullanmak için öncelikli çalışma alanları belirlediklerini kaydeden Bilgiç, "AR-GE çalışmalarımızın yüzde 60'ını kendi bütçemizden yüzde 40'ını da projelerle elde ettiğimiz dış kaynaklardan sağlıyoruz. 2018 yılında AR-GE çalışmalarımız için yaklaşık 30 milyon TL bütçe sağladık. Elimizdeki bütçe ile öncelik verdiğimiz çalışma alanları ise iklim değişikliği ve etkileri, enerji üretimi, akıllı sistemler, sağlık alanında yenilikçi cihaz ve malzeme modellerinin geliştirilmesi, atık yönetimi, nörobilimler ve endüstriyel tasarım olarak sıralayabiliriz" değerlendirmesinde bulundu.

<https://tr.sputniknews.com/turkiye/201904201038824055-kenevir-arastirma-enstitusu-kuruldu-/>

İNOGRAFIK BİLGİLER

<https://www.aa.com.tr/tr/dunya/sri-lankadaki-teror-saldirilarini-7-intihar-eylemcisi-duzenledi/1459413>

Sudan'da darbeye giden süreçte neler yaşandı

Sudan'da 19 Aralık 2018'de, ekonomik kriz sebebiyle başlayan gösteriler, hızla başkent Hartum ve ülke genelinde rejim karşıtlığına dönüştü. Ordunun 11 Nisan'da, yönetime el koyduğunu açıklamasıyla ülkede 30 yıllık Ömer el-Beşir dönemi sona erdi

SON 10 GÜNDE NELER YAŞANDI

6 NİSAN

Muhallif parti ve grupların yönlendirdiği geniş halk kitleleri askerî, Beşir rejiminin devrilmesi ve hükümete baskı kurmada harekete geçmesi için ordunun başkent Hartum'daki genel karargahına yöneldi

Göstericiler, hava, kara ve deniz kuvvetleri komutanlıklarının önünden geçen Uluslararası Hartum Havalimanı yakınlarındaki ana caddeyi trafiğe kapattı, orduya Beşir yönetimini devirmesi ve ülkedeki krize müdahale etmesi çağrısında bulundu

7 NİSAN

Polisin başkentteki ordu karargahı ve diğer kentlerdeki göstericilere göz yaşarıcı gaz ve gerçek mermiyle müdahalesinde Umdurman'da bir doktor hayatını kaybetti. Sudan Meslek Odaları (SPA), tarafından yönetim geçici sivil bir hükümete teslim edilinceye kadar ülke genelinde genel grev ilan edildi

8 NİSAN

Güvenlik güçleri, Hartum'daki ulusal ordu merkez yerleşkesi önünde toplanan binlerce kişilik kalabalığı göz yaşartıcı gaz ve ses bombalarıyla dağıtmaya çalıştı. İçişleri Bakanı Bışara Cuma Arur, ülke genelindeki gösterilerde 7 kişinin hayatını kaybettiğini, 2 bin 496 kişinin de gözaltına alındığını aktardı

9 NİSAN

Sudan haber ajansı SUNA'ye göre, Etiyopya Başbakanı Abiy Ahmed, Sudan'da devam eden gösterilerin hedefindeki isim Cumhurbaşkanı Ömer el-Beşir'i arayarak ülkedeki istikrarın korunmasını arzuladıklarını söyledi. Beşir de bu konuda güvence verdi

10 NİSAN

Sudan'daki iktidar ortağı bazı ulusal diyalog partileri, hükümeti desteklemek için yürüyüş düzenleme çağrısı yaptı ancak kısa süre sonra etkinliğin iptal edildiği açıklandı

11 NİSAN

Sudan'da ordu, devlet televizyonu ve radyosunu kuşattı, askerler içeriye girdi. Ayrıca Cumhurbaşkanlığı Sarayı ve Savunma Bakanlığı binaları da kuşatıldı. Sudan Savunma Bakanı ve Cumhurbaşkanı Başyardımcısı Avad Bin Avf, Yüksek Askeri Konseyin yönetime el koyduğunu açıkladı. Sudan Ordusu, Ömer el-Beşir'in tutuklandığını, 2 yıllık bir geçiş döneminin başladığını ve üç aylık olağanüstü hal ilan edildiğini açıkladı. Sudan'da muhalif partiler askerî darbeye karşı olduklarını açıkladı. Sudan Savunma Bakanı Avad bin Avf, Askeri Geçiş Konseyi Başkanı sıfatıyla yemin ederek göreve başladı

12 NİSAN

Sudan Savunma Bakanı ve Askeri Geçiş Konseyi Başkanı Avad bin Avf, ordunun yönetime el koymasının ardından Sudan'da Askeri Geçiş Konseyi Başkanı sıfatıyla yemin etmesinin üzerinden 24 saat geçmeden görevini bıraktığını açıkladı

13 NİSAN

Sudan Askeri Geçiş Konseyi'nin yayımladığı kararnamıyla Silahlı Kuvvetler Genel Müfettişi Orgeneral Abdulfettah el-Burhan Konsey Başkanı, Hızlı Destek Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Muhammed Hamdan Daklu Başkan Yardımcısı olarak atandı. Daklu, devrik Cumhurbaşkanı Ömer el-Beşir'in başkent Hartum'da ev hapsinde olduğunu teyit etti

14 NİSAN

Askeri Geçiş Konseyi, siyasi güçlerden, bağımsız bir başbakan adayı belirlemelerini istedi. Konsey, Savunma Bakanı Avad bin Avf'ı görevden alarak emekliliğe sevk etti. Arap Birliği, Sudan Askeri Geçiş Konseyi'ni desteklediğini açıkladı

15 NİSAN

Sudan Askeri Geçiş Konseyi üyelerinden Celaleddin eş-Şeyh et-Tayyib, yönetimi sivil bir hükümete devrecekleri taahhüdünde bulundu. Sudan'da muhalif gösterileri organize eden SPA, ordunun sınırlı temsil edildiği, egemen ve sivil bir meclis istediklerini ve bu talepleri karşılanana dek gösterilerini sürdüceklerini belirtti

17 NİSAN

Devrik lider Ömer el-Beşir başkent Hartum'daki Kuber Merkezi Hapishanesine nakledildi

Ömer el-Beşir

Türkiye 117 yılda 210 büyük deprem yaşadı

İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) tarafından "Türkiye'de Afet Yönetimi ve Doğa Kaynaklı Afet İstatistikleri" raporu hazırlandı. Raporda 1900-2018 yılları arasında meydana gelen doğal afetlere ilişkin istatistikler yer aldı

DEPREM

1900-2017 yılları arasında

210 DEPREM

En az 6.0 büyüklüğünde
210 deprem meydana geldi

86 BİN 802

KİŞİ HAYATINI KAYBETTİ

597 BİN 865

KONUT AĞIR HASAR GÖRDÜ

Erzincan'da 1949'da meydana gelen 7,9 büyüklüğündeki depremde ise 32 bin 962 kişi hayatını kaybetti

SEL/SU BASKINI

1 Ocak 1950-1 Haziran 2018

6.334 SEL/SU BASKINI
MEYDANA GELDİ

1950-2018 yıllarında meydana gelen sel, su baskınlarının yüzde 20'si bu dört ilde oluştu

425
ERZURUM

265
VAN

315
SİVAS

247
BİTLİS

HEYELAN/KAYA DÜŞMESİ

1 Ocak 1950-1 Haziran 2018

23.041 HEYELAN/KAYA
DÜŞMESİ MEYDANA
GELDİ

1950'den günümüze meydana gelen heyelanların yaklaşık yüzde 21'i bu dört ilde oluştu

TRABZON 1517

RİZE 1319

ERZURUM 939

GİRESUN 913

ÇİĞ

1 Ocak 1950-1 Haziran 2018

1.539 ÇİĞ OLAYI
MEYDANA GELDİ

Çiğ olaylarının yaklaşık yarısı, Bingöl, Bitlis, Tunceli ve Malatya'da meydana geldi

274
BİNGÖL

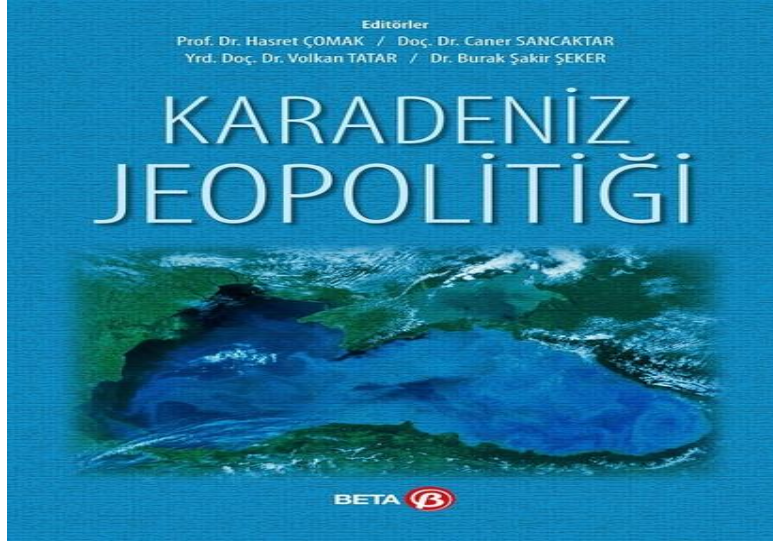

265
BİTLİS

168
TUNCELİ

81
MALATYA

Jeopolitik uzmanlarının, teorilerinde deniz gücüne özel önem vermesi şüphesiz denizin devletler için ekonomik, güvenlik ve savunma açılarından hayati konumda olmasından ileri gelmektedir. Kıyı devletleri için deniz gücü, genellikle savunma politikasının bir gerekliliğini ortaya koymaktadır. Türk Boğazlarının önemi gerginlik döneminde daha çok artmaktadır. Boğazlardan geçiş rejimini düzenleyen Montrö Sözleşmesi, Karadeniz'de askeri gücü kıyıdaş devletler lehine dengeleyebilmekte, başta Türkiye olmak üzere bütün kıyıdaş ülkelere sorumluluk yüklemektedir. Karadeniz'in barış ve istikrara örnek teşkil etmesi ve bunu devam ettirmesi, bölge ve dünya barışına çok katkı sağlayacaktır. Bütün bu gelişmeler, Ülkemizde Karadeniz'le ilgili çok boyutlu ve zengin içerikli bir araştırma eserinin hazırlanmasını ve bilimin hizmetine sunulması zorunluluğunu ortaya çıkarmış. Karadeniz Jeopolitiği isimli kitap, yukarıda belirtilen konulara açıklık getirmek, bilim alanına derinlik ve zenginlik kazandırmak düşüncesinden hareketle hazırlanmıştır.

Konu Başlıkları

- Karadeniz'in Kısa Tarihi
- Karadeniz'in Jeopolitik ve Jeostratejik Önemi
- Karadeniz'e Kıyıdaş Ülkeler ve Yeni Jeopolitik Dengeler
- Karadeniz'e Kıyıdaş Ülkelerin Ulusal Güvenlik Stratejileri
- Karadeniz'in Güvenliğine Yönelik Yeni Gelişmeler
- Karadeniz ve Enerji
- Karadeniz'e Kıyıdaş Olmayan Devletlerin Karadeniz Politikaları ve Stratejileri
- Uluslararası Kuruluşların Karadeniz Politikaları ve Stratejileri
- Karadeniz'in Hukuki Rejimi
- Karadeniz Bölgesindeki Ekonomi – Politik Gelişmeler
- Türkiye'nin Karadeniz Politikası